

Kuin hyönteinen suurennuslasin alla

Lempäläläinen nainen synnyttää lapsen Tampereen yliopistollisessa sairaalassa. Juuri kun lapsi on saatu maailmaan, synnytyksessä avustanut gynekologi nappaa kuvan lapsesta ja äidistä. Kamera tähtää suoraan äidin haarojen väliin, kuvassa näkyvät myös hänen väsyneet kasvonsa. Toinen polvi on häveliäästi peitetty oranssilla pyyheliinalla, mutta muuten katsojalla on suora sihti naisen sukupuolielimiin. Muutaman viikon kuluttua nainen löytää kyseisen kuvan Aamulehdestä kuvittamassa seksitautien hoitoa ja ehkäisyä käsittelevää juttua.

Ajatus on mahdoton. Kukaan ei antaisi vieraan ihmisen ottaa itsestään kuvaa kyseiseen tarkoitukseen synnytyksessä, joka on yksi naisen elämän herkimpiä tilanteita. Puhumattakaan kuvan julkaisemisesta sanomalehdessä, joka jaetaan joka kodin aamukahvipöytään.

Kun synnyttäjä on musta afrikkalaisnainen, tilanne muuttuu toiseksi. Hänen avoin häpynsä ja synnytyksen jälkeisensä voidaan raastaa sanomalehtemme kaikkien tirkisteltäväksi. Sinänsä asiallisessa ja kiinnostavassa jutussa gynekologi Maija Palander kirjoittaa kokemuksistaan Namibiassa osallistuttuaan lasten ja nuorten hiv- ja aids-hankkeeseen (”Seksitaudit tunnetaan ja hoidetaan huonosti”, Aamulehti 30.11.01). Kuvassa esiintyvä nainen on kaiketi riittävän kaukana ja tarpeeksi erilainen meihin suomalaisiin naisiin verrattuna, jotta hänen yksityisyytensä suojelemisella ja kunnioittamisella olisi mitään merkitystä.

Länsimaisessa journalismissa on tapana herkutella alastomilla ruumiilla ja irtileikatuilla jäsenillä erityisesti silloin, kun sotien ja katastrofien uhrit eivät ole länsimaisia. Esimerkiksi Bosnian sodan uhrien kuvaaminen erosi Helsingin yliopistossa tehdyn opinnäytteen mukaan selvästi tavasta, jolla Ruandan sodan uhreja esitettiin. Bosnian sodan uhrien esittäminen oli hienotunteisempaa ja varovaisempaa kuin afrikkalaisten. Onkohan tällainen eronteko journa-

listin ohjeiden noudattamisessa leviämässä muihinkin asiayhteyksiin? Pääsemkö seuraavaksi katselemaan televisiosta suoraa kuvaa afrikkalaisnaisten joukkoraiskauksista tai muslimimiesten kastroimisesta?

Journalistin ohjeista ei tämänkaltaiselle erottelulle löydy pohjaa. Niissä todetaan yksinkertaisesti, että ”kaikkien ihmisarvoa ja kunniaa on suojattava” ja että ”henkilökuvien julkaisemisessa on noudatettava huolellisuutta”, eikä kuvaa pidä käyttää harhaanjohtavasti eikä loukkaavassa yhteydessä.

Synnytyksen kuvaamisessa ei sinänsä ole mitään loukkaavaa, jos se tehdään kuvattavaa henkilöä kunnioittaen. Siitä on kuvajournalismin historiassa lukemattomia kauniita esimerkkejä.

Aamulehden kuvasta kunnioitus ja hienotunteisuus ovat kaukana. Sellaiset päämäärät eivät ilmeisesti olisi palvelleet hiv- ja aids-hankkeesta kertovaa juttua. Mutta mitä tekemistä mustan naisen jalkovälilläkään on hiv-infektion hoitoa käsittelevässä jutussa? Vaikka kuinka tarkkaan luen juttua, en löydä mitään syytä kuvan julkaisemiseen. Gynekologin arvostelukyky voi pettää siinä, millaisia kuvia lehdessä voi julkaista, mutta eikö sanomalehden toimituksessa pitäisi löytyä ammattitaitoa sen arvioimiseen? Vai onko tarkoitus yksinkertaisesti hätkähdyttää lukijaa?

Senegalilainen elokuvaohjaaja Sembene Ousmane on arvostellut länsimaisia antropologisia elokuvia siitä, että niissä ”tarkastellaan afrikkalaisia kuin hyönteisiä”. Aamulehden kuvassa nainen on otettu samaan tapaan kameran tähtäimeen kuin lasin alle jalat harallaan vangittu hyönteinen. Hänet on kuvattu ylhäältä alaspäin, tilanteessa, jossa hänellä ei ole mitään mahdollisuutta puolustautua. Ja todennäköisesti autuaan tietämättömänä siitä, mitä hänet sanomalehdessämme on laitettu edustamaan.

Mari Maasilta on Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen assistentti.